

Pedagógusjelöltek a honismereti munkában

A Művelődésügyi Minisztérium Pedagógusképző Osztályának megbízásából a most tanárképző főiskolává fejlődő Szombathelyi Tanítóképző Intézet rendezte meg ez év május 4–7-én a Pedagógusjelöltek III. Országos Találkozóját, s ezen belül a XIII. Országos Szakmai Konferenciát. Az események ismertetése előtt hasznos lesz ha áttekintjük a rendezvény kialakulását, fejlődését és rendszerét.

1961-ben a Népművelési Intézet Elméleti és Oktatási Osztálya a KISZ KB támogatásával pályázatot hirdetett a tanító- és óvónőképző intézetek hallgatói számára népművelési és ifjúsági mozgalmi témákból. Az első ízben megrendezett *Országos Szakmai Konferencia* (OSZK Debrecen, 1962. május) sikere hatalmas fejlődést indított meg. A következő évben már pedagógiai és pszichológiai témákkal is lehetett pályázni, az 1974. évi OSZK-n már 21 szekció működött s a kezdeti 28 pályázattal szemben 392 érkezett. A kis jubileumként megrendezett X. OSZK után a Pedagógusképző Osztály úgy döntött, hogy a következő évektől *Pedagógusjelöltek Országos Találkozója* (PJOT) néven folytatja a magasra ívelő sort, s az OSZK több kulturális- és sportvetélkedővel bővül. A résztvevők száma a kezdeti százzal — majd néhány százzal — kétezerre nőtt: az óvónőképző intézetektől a Kossuth Lajos Katonai Főiskoláig minden — nem egyetemi jellegű — pedagógusképző intézmény elküldte képviselőit.

E növekedéssel megváltozott a lebonyolítás módja is. Korábban a résztvevők plenáris ülésen hallgatták meg az egy-egy tudományterületen legjobbnak tartott pályaműveket, most azonban már kialakult a szekcióülések rendszere. Egy-egy szekcióban másfél-két nap alatt 10–12 dolgozatot mutattak be a pályázók. A kialakult gyakorlat szerint három-négy azonos témakörrel foglalkozó dolgozat után nyitottuk meg a vitát. Nagyon sok tanulsággal szolgált ez a hallgatóságnak és elősegítette az egységes állásfoglalás kialakulását. Egyben a minőség emelkedését is szolgálta, s hogy ez milyen mértékben következett be, azt legjobban igazolja a Pedagógusképző Osztály utasítása, miszerint a pályadíjat nyert dolgozatot szakdolgozatnak kell elfogadni; valamint az is, hogy több szerző munkája jelent, vagy jelenik meg — a lektori vélemények és a vita alapján tovább esiszolva — „külső” szervek kiadásában. (*Falusi Béla* tanulmányát a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, *Kiss Máriaét* — a Sárréti Napokra — Békés megye adta, illetve adja ki.)

A pályázatokra eleinte kötött témaköröket — olykor címeket — adtunk. Később már csak javasolni lehetett a témát, de általában szabadon választottakkal jelentkeznek a hallgatók. Ez érthető is. A szabadon választott témát ugyanis esetleg éveken át kutatják, míg a kötött témaköröket az előző OSZK-n határozzák meg, tehát a feldolgozásra csupán négy-öt hónap van.

Az Országos Szakmai Konferencia sikere és népszerűsége fellendítette a tudományos diákkörök munkáját is. Már a felkészülés is pezsgést vitt életükbe. A kész dolgozatokat a szerzők bemutatták a Tudományos Diákkör nyilvános ülésén, feleltek a feltett kérdésekre, s megvédték tanulmányukat. Ezután a TDK döntött: javasolják-e egy-egy dolgozat továbbítását az országos versenyre. Ha igen, úgy a tanári lektorok véleményével és a TDK jegyzőkönyvével elküldik a szekciók vezetőihez, akik megírják lektori véleményüket (ezt a pályázók idejében megkapják, hogy a bemutatásra felkészülhessenek), s közösen eldöntik: ki vehet részt az Országos Szakmai Konferencián. Egyben előzetes rangsorolást is végeznek: a döntés azonban a bemutatás, a vita, illetve a vitában adott válaszok alapján születik meg.

Szombathelyre 51 népművelési pályamű érkezett (ebből 26 volt honismereti jellegű). A szekcióülések helyén, Vépen — ideális környezetben, audiovizuális eszközökkel gazdagon felszerelt tantermekben — 30 dolgozat került bemutatásra (ebből 16 volt honismereti témájú).

A szekcióüléseken a következő dolgozatokat mutatták be:

Mészáros László (Szeged): Ráckeve a feudalizmus béklyóiban (A mezőváros és az uradalom pereit a XVIII. században). *Lőkös Erzsébet* (Szeged): A szegedi Palánk története (XI—XIX. század). *Falussy József* (Nyíregyháza): Berhida rövid helytörténete, mai és történeti földrajzi nevei. *Ricséy Edit* (Szeged): Békés megyei kaszinók és olvasókörök a reformkortól az első világháborúig. *Tóth Irén* (Debrecen): Az alkotó egyéniség szerepe a népművészetben (Egy nagybányai népdalénekes asszony). *Pálfi Mária* (Debrecen): A nádudvari pásztorművészet. *Szekeres Ilona* (Szeged): Szülfölalum földrajzi nevei (Szajol). *Vén Zsuzsanna* (Kecskemét): Szűkebb hazám díszítőművészete. *Kondákor Anna* (Szombathely): A lovászi kertek alatt (47 dallam és elemzésük). *Fercsik Erzsébet* (Szombathely): Hévízgyörk község ragadványnevei. *Földessy Lajos* (Pécs): Kísérlet a nyugat-dunántúli fazekasmesterség szociológiai vizsgálatára. *Rádics Mária* (Kaposvár): Újévtől szilveszterig. Az esztendő jeles napjaihoz kapcsolódó népszokások a Somogy megyei Bizse községben. *Oeller Éva* (Győr): Felső-Szigetköz népköltészete. *Csányi László—Horváth Imre* (Szombathely): Népdalok és népszokások Szombathely környékén. *Szoboszlai Katalin* (Szombathely): A jáki fazekasság és műszokincse. *Biró Ferenc* (Debrecen): A Magyarország tájait, városait bemutató diafilmek annotált bibliográfiája (1954—1970.).

Nagyon érdekes kép bontakozik ki, ha három évre visszamenőleg (tehát mióta a PJOT kialakult) megnézzük a bemutatott dolgozatok témáinak a beküldő intézmények szerinti megoszlását.

Ebben elsősorban nem az az érdekes, milyen arányban szerepel a helytörténet, a néprajz vagy a nyelvészet, mert ezt főként az intézmények tananyaga szabja meg: néprajzot nem tanulnak, a magyar szakosok elsősorban az irodalom felé vonzódnak. Az érdekes az, hogy a négy tanárképző főiskola közül csak három (Nyíregyháza, Pécs, Szeged — Eger nem), a kilenc tanítóképző intézetből négy (Debrecen, Győr, Kaposvár, Szombathely), a négy óvónőképző közül pedig csupán egy (Kecskemét) szerepel. Nem azért van ez így, mintha máshol nem volnának tehetséges fiatalok, vagy nem vállalkoznának népművelési, szorosabban honismereti téma megírására. Korábban kiváló dolgozatokat kaptunk például Sárospatakról, Szarvasról, Egerből stb. is. Ezek az intézmények más szekciókban most is jobbnál jobb pályamunkákkal szerepelnek. Hogy ez miért van így, azt elárulják a statisztika adatai: bizonyos témakörökben egy-egy intézet valóságosan kiugrik. Debrecen csak egymaga foglalozik bibliográfiákkal s egyre gyakrabban küld be kiváló néprajzi dolgozatokat. Győr a néprajzban — főleg a népdalok, a népköltészet kutatásával — tűnik ki, s néprajzi vizsgálataik közben születnek az egy-egy település kulturális fejlődéséről szóló munkák. Nyíregyházán, Pécsen s legnagyobb számban Szegeden kitűnő helytörténeti dolgozatokat készítenek és a helynév-, ragadványnév-kutató hallgatók is elsősorban Szegedről kerülnek ki. Szombathelyen az utóbbi években egyre több hallgató tanulmányozza a népzénet, dolgozza fel a népi kerámiát.

Nem véletlen ez. Minden sűrűsödés mögött ott lehet érezni egy vagy több nagy felkészültséget, igazi pedagógus-egyénséget, aki példájával is vonz, mozgósít, s aki áldozatkészen segít és felkészít, életet, pezsgést teremt a tudományos diákkörökben.

De: „egy fecske nem csinál nyarat...” Így ezek az emberek sem, bár — kis körben — fényt és meleget sugároznak maguk körül, s védő „fóliájuk” alatt gazdag termés szökken szárba. Segíteni kellene nekik. Különösen segíteni kellene azokban az intézményekben, ahonnan már érkezett egy-egy kiváló dolgozat. Segítsen a közművelődési apparátus, a Hazafias Néprfront, a Honismereti Bizottság. Segítsen tanácsokkal, irányítással, megbízásokkal, témajavaslatokkal, segítsen az arra érdemes tanulmányok felhasználásával, közlésével is.

Küldje el képviselőit — legalább az ezévi OSZK-t rendező megye területéről — a szekcióülésekre. Mert aki csak egyszer is részt vett egy ilyen ülés munkájában, az megmondhatja: megéri a fáradságot, a hallgatók és az előadók egyaránt megérdemlik a velük való törődést. Nemcsak azért, mert jól megírt, érett, példamutató apparátussal készített dolgozatokat küldenek be. Elsősorban azért, mert a legkisebb

segítség is hozzájárulhat további fejlődésükhöz. A pályázók megkapták a szekcióvezetőjük bírálatait. Intézményükben ezt is megvitatták, s aztán — e bíráló, a bírálók javaslatait figyelembe véve — felkészültek a bemutatásra és a tanulmány megvédésére. E munka közben sokszor szinte egészen új, minőségileg magasabb rendű dolgozat kerekedett ki. Sok örömet adott a pedagógusjelöltek jó előadókészsége, a vitázók lényeglátása, bátorsága, elvi-elméleti megalapozottsága. Csak gyönyörködni lehetett a szemléltetésben való ügyességükben, találékonyaságukban, sőt áldozatkészségükben.

Nincs nagyobb öröm, mint látni: milyenek lesznek a holnap népművelői, a honismeret utánunk következő munkásai. Lehet rájuk építeni, de az építésbe tudatos munkát kell fektetni, hogy — *Szántó Kovács János* hasonlatával élve — a földbe dugott dióból az utódoknak: fiainknak, unokáinknak gazdagon termő, még terebélyesebb fa nőjön a magasba.

Dr. Novák József

Pusztaszeri körkép

(Egy pályázat alkalmából)

1970. április 15-i keltezésű *Erdei Ferencnek* az a javaslata, amelynek alapján a Hazafias Népfront Honismereti Bizottsága *Pusztaszeri Emlékbizottságot* hozott létre a történelmi emlékhely kialakításának, rendezésének céljából. Az akkor megalakult bizottság érdemi munkát végzett, s *Erdei Ferenc* javaslatainak egy részét megvalósította.

Már 1970-ben elkezdődtek az ásátások, hogy tisztázzuk: van-e történelmi alapja a mondanak, amely Szer monostora körül kialakult. Az ásátásokat éveken át középiskolások közreműködésével végeztük, akik a nyári ifjúsági építőtáborok során több ezer köbméter földet mozgattak meg. A későbbiekben bekapcsolódott a munkába két szocialista brigád is, amelynek tagjai ugyancsak fizikai munkát végeztek, illetve közreműködtek az ásátásokhoz szükséges szerelő munkában.

Az emlékhelyről először Anonymus írt 1200 körül: „Azon a helyen a vezér és nemesei elrendezték az országnak minden szokástörvényét meg valamennyi jogát is... Azt a helyet, ahol mindezt elrendezték, a magyarok a maguk nyelvén Szerinek nevezték el, azért mert ott ejtették meg a szerét az ország egész dolgának.”

A Pusztaszer név csak a török pusztítása óta ismeretes. Az elnéptelenedett vidék idegen kézre — a Pallavicini család birtokába — került, majd 1945. március 29-én lejátszódott Pusztaszeren a második honfoglalás, a földosztás első ünnepélyes aktsusa. Az ott álló emlékművön nemzetiszínű és vörös drapériákon hirdette a felirat: „*Megfogadjuk, hogy felszántjuk és bevetjük a magyar ugart.*”

Pusztaszer tehát népünk két nagy történelmi eseményének jelképe. Cikkünkben az Emlékpark kialakításának pillanatnyi állásáról számolunk be.

*

Május elejétől vehetők át a Pusztaszeri Nemzeti Emlékpark pályázati kiírásának feltételei és mellékletei. Bizonyára nemcsak a 80 000 Ft-os első díj, hanem a feladat érdekessége, összetettsége, szépsége is sarkalni fogja az építészeket. Nem adódik gyakran alkalom, hogy 40 holdnyi, arborétumszerűen kialakított történelmi emlékparkot tervezzenek.

Az *Erdei Ferenc* által elültetett gondolat lassan termővé érik. Már ma is gondozott, kulturált környezet fogadja a látogatót Ópusztaszeren. Sikertől megoldani az évek óta húzódozó kérdést: Sövényháza község, melynek csaknem központjában van a tervezett emlékpark, 1973. szeptemberétől kezdve felvette az Ópusztaszer nevet. Az országos főúton már az új névvel jelölik az irányjelző táblák. (Igaz ugyan, hogy az új Pusztaszer elnevezés még egy ideig félrevezeti a történelmi emlékhelyet kereső látogatókat.)